

ผลงานการแสดงสร้างสรรค์ชุด ยกธงสงกรานต์

CREATIVE WORK OF FOLK DANCE: YOKTONG SONGKRAN

พนิดา บุญทองขาว *

PANIDA BOONTHONGKHAO

บทคัดย่อ

การแสดงสร้างสรรค์ชุด ยกธงสงกรานต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณียกธงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี และสร้างสรรค์การแสดงชุด “ยกธงสงกรานต์” ในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยนำข้อมูลมาจากการประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิถีชุมชนของลาวครั้งบ้านบ่อกร โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะและกระบวนการวิจัยที่ต้องการสร้างสิ่งใหม่ให้ได้ประโยชน์ทางด้านนาฏศิลป์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเป็นมาของประเพณียกธงสงกรานต์นั้นเกิดขึ้นมาจากการอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเข้ามาในพื้นที่ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้มีการยกธงขึ้นเพื่อแสดงถึงความสำเร็จที่สามารถหาพื้นที่อุดมสมบูรณ์ได้ ต่อมานำการยกธงมาเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีสงกรานต์ เพื่ออนุรักษ์และปลูกฝังให้เห็นความสำคัญของบรรพบุรุษ 2) กระบวนการสร้างสรรค์ใช้หลักการทำงานนาฏยประดิษฐ์เป็นกรอบในการทำงาน รูปแบบการแสดงและกระบวนการทำพ็อน คือ ช่วงที่ 1 ที่มาของลาวครั้ง แสดงให้เห็นถิ่นฐานดั้งเดิมที่บรรพบุรุษอพยพมาจากหลวงพระบาง ผ่านทางทำนองเพลงและกระบวนการทำพ็อนของหญิงสาวที่ร่าเริง ทำพ็อนของฝ่ายชายแสดงถึงความแข็งแกร่ง ความเป็นผู้นำ ช่วงที่ 2 วิถีลาวครั้ง แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของหนุ่มสาว ใช้ทำพ็อนเกี่ยวพาราสี และช่วงที่ 3 ประเพณีลาวครั้ง เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ผู้แสดงจะนำธงออกมาแห่แหนและปักลงบนพื้นดิน ดนตรีและเพลงได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ผลงานชุดยกธงสงกรานต์นี้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่พยายามใช้ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวมาเพิ่มรายได้แก่ชุมชน ถือได้ว่าผลงานชุดนี้สามารถช่วยให้สังคมรู้จักและเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การแสดงสร้างสรรค์ ชาติพันธุ์ ลาวครั้ง ยกธงสงกรานต์

*วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Suphanburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

Abstract

Creative work of Folk Dance on YokTong Songkran was conducted to study the tradition of raising the flag of Lao Krang ethnic group in Bor Kru subdistrict, Doembang-nangbuad district, Suphanburi province in the style of traditional folk dance. The information was from the history, traditions and the ways of community of Lao Krang in Bor Kru village. To create new things to be useful in the field of Thai classical dance through the creative process of art and research process. The findings were that: 1) The origin of YokTong Songkran was derived from the migration of Lao Krang ethnic group into Bor Kru subdistrict, Doembangnangbuad district, Suphanburi province. They raised the flag to show the success of finding a fertile land. Later, the raising flag was introduced as part of the Songkran Festival to preserve and cultivate the importance of the ancestors; 2) By using artificial dance process as a framework, the pattern of the show and the dance process is, in the first stage, it shows the original settlements of the Lao Krang whose ancestors migrated from Luang Prabang through the melody and the dancers will show the mood of the cheerful teenage girl and leadership of men. In the second stage, the ways of Lao Krang that show about love, relationship, way of life and the flirtation between young people. In the third stage, Lao Krang traditions are to express harmony, cooperation. The performers will bring the flag out to parade and flag on the ground, emphasizing unity. The performance on YokTong Songkran shows the role of ethnic groups in Suphanburi who try to use the tourism strategy to increase income for the community. And it helps the society get to know the Lao Krang ethnic group in Suphanburi more clearly.

Keywords: Creative work of Folk Dance, Ethnic, Lao Krang, YokTong Songkran

บทนำ

จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชาติไทยมาหลายยุคหลายสมัย สภาพโดยทั่วไปมีความอุดมสมบูรณ์และถือเป็นหัวเมืองชั้นนอกที่เป็นเขตพระราชทานให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในตั้งแต่อดีตเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ลาว กลุ่มชาติพันธุ์มอญ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มชาติพันธุ์ละว้า และกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งในประเทศไทย ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้น กลุ่มชาติพันธุ์ลาวนับได้ว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อประจำถิ่นของตนไว้อย่างเหนียวแน่น ประกอบไปด้วย ลาวเวียงหรือลาวตี่ ลาวโซ่งหรือไททรงดำ ลาวครั่งหรือลาวซี้คั้ง แต่ละกลุ่มมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันออกไปแต่ละกลุ่มชน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งนั้นมีประวัติความเป็นมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานคือ บรรพบุรุษอพยพมาจากอาณาจักรเวียงจันทน์และหลวงพระบางพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ที่อพยพเข้ามาประเทศไทยด้วยเหตุผลทางการเมืองและเป็นเชลยศึกยามสงคราม อาศัยอยู่บริเวณภาคกลางของประเทศไทย เช่น จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี ฯลฯ (สิริวัฒน์ คำวันสา, 2529, น. 20) ลาวครั้งมักจะเรียกตนเองว่า “ลาวซี้คั้ง” หรือ “ลาวคั้ง” ความหมายของ คำว่า “ลาวครั่ง” ยังไม่ทราบความหมายที่แน่ชัด บางท่านสันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ภูคั้ง” ซึ่งเป็นชื่อของภูเขาที่มีลักษณะคล้ายระฆังอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของหลวงพระบางในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันเป็นถิ่นฐานเดิมของลาวครั้ง ลักษณะทั่วไปของลาวครั้งคือมีรูปร่างค่อนข้างสูงหรือสันทัด ทั้งหญิงและชายมีผิวค่อนข้างเหลือง ตาสองชั้น ใบหน้าไม่เหลี่ยมมาก จมูกมีสัน ผมเหยียดตรง ชอบนุ่งผ้าชิ้นคลุมเข่า นุ่งชิ้นหมี่มีดอก ลาวครั้งมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการทอผ้าเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลสำคัญ

สำหรับคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนมากปัจจุบันอาศัยอยู่ในอำเภอเดิมบางนางบวช เช่น ตำบลบ่อกรู ตำบลหนองกระทุ่ม ตำบลป่าสะแก ในอำเภอด่านช้าง เช่น ตำบลหนองมะค่าโมง การแต่งกายของผู้หญิงนิยมทอผ้ามัดหมี่ต่อชิ้นตีนจกใช้สีแดงหรือสีของครั้งในการย้อม ส่วนผู้ชายจะใช้ผ้าขาวม้าคาดเอวเป็นลายหมากรุก 5 สี

ประเพณีที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษอันมีที่มาจากสมัยก่อนตอนที่ชาวลาวครั้งอพยพมาได้พบกับพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงปักหลักตั้งฐานทำมาหากิน กลุ่มชนจัดให้มีการยกธงเพื่อเอาฤกษ์เอาชัยและแสดงถึงความสำเร็จที่ย้ายเข้ามา คือ ประเพณียกธง ประเพณีนี้ได้มีการสืบทอดต่อกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยจัดให้มีการยกธงในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ของทุกปีเป็นวันยกธง (พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559.) ก่อนจะมีการยกธงชาวบ้านจะหาไม้ไผ่ลำตรง ๆ ยาว ๆ เพื่อนำมาทำคันทรง ส่วนผู้หญิงก็จะเตรียมทำผ้าธงประดับด้วยสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามเพื่อจะนำไปติดที่คันทรง เมื่อถึงวันสุดท้ายของสงกรานต์ชาวบ้านก็จะนำคันทรงมารวมกันที่วัดและเมื่อได้เวลาก็จะทำพิธีแห่ธงรอบวัด คันทรงละ 3 รอบ จากนั้นก็จะนำคันทรงมาปักลงหลุมที่เตรียมไว้ จากนั้นมีการร้องรำกัณรอบคันทรงของตนเองอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันประเพณีนี้มีการสืบทอดกันอยู่ 4 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านบ่อกรู หมู่บ้านทุ่งกฐิน หมู่บ้านหนองกระทุ่มและหมู่บ้านสระบัวเก่า (สุพิศ ศรีพันธ์, สัมภาษณ์ 21 ตุลาคม 2559.)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสร้างสรรค์เห็นถึงความชัดเจนด้านวัฒนธรรมประเพณี คุณค่าดีและวิถีชุมชน “ลาวครั้ง” จึงนำมาสู่กระบวนการการสร้างสรรคการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านในชื่อชุดว่า “ยกธงสงกรานต์” โดยผู้วิจัยได้เลือกชุมชนบ้านบ่อกรูเป็นแหล่งในการศึกษา ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ถือได้ว่าผลงานชุดนี้ช่วยให้สังคมสนใจและรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรีได้อย่างละเอียดและชัดเจน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยภายใต้โครงการพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมวัฒนธรรมสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน ประจำปีงบประมาณ 2560 ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดง ยกธงสงกรานต์ จากประเพณียกธงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรีในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้าน
2. นำเสนอผลงานสร้างสรรค์โดยจัดให้มีการประเมินความพึงพอใจจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแสดงถึงคุณภาพของผลงานการแสดง

วิธีการศึกษา

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้เป็นการวิจัยในลักษณะนาฏศิลป์สร้างสรรค์ เพื่อให้ได้มาซึ่งการแสดงชุดใหม่โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และใช้กระบวนการวิจัยที่ต้องการสร้างสิ่งใหม่ให้ได้เป็นประโยชน์ทางด้านนาฏศิลป์หรือบูรณาการร่วมกับงานในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดสุพรรณบุรี ประเพณีวัฒนธรรมจากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อวีดิทัศน์ และสื่ออินเทอร์เน็ต

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สันทนาอยู่กับบุคคลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และเป็นประโยชน์ โดยเลือกชุมชนบ้านบ่อกรูเป็นแหล่งในการศึกษา ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเนื่องด้วยเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

2.1 พระครูโกมุตสุวรรณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดบ่อกรู ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวชจังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 นางสาวสุพิศ ศรีพันธุ์ หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวชจังหวัดสุพรรณบุรี

3. การจดบันทึก (Field Note) โดยการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งใช้อุปกรณ์ช่วยเพิ่มเติมรายละเอียด เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง

4. ใช้หลักกระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏยประดิษฐ์ โดยเริ่มตั้งแต่การคิดให้นาฏยประดิษฐ์ (การคิดงาน) การกำหนดความคิดหลัก การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ การกำหนดองค์ประกอบ การแสดงด้านเครื่องแต่งกาย เพลง ดนตรี และการออกแบบนาฏศิลป์

5. นำเสนอรูปแบบการแสดง ยกธงสงกรานต์ ครอบงศ์ประกอบให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาเพื่อรับข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

6. รวบรวมองค์ความรู้มาในรูปแบบงานวิจัยสร้างสรรค์เพื่อการเผยแพร่กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งของจังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จัก เพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้แก่ชุมชนต่อไป

ผลการศึกษา

ที่มาของลาวครั้ง

ลาวครั้งหรือลาวซั้ง คือ กลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท-กะได กลุ่มชนดังกล่าวมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเมืองกุคัง ปรากฏหลักฐานเพียงว่าเมืองดังกล่าวตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของลุ่มโขง สุพิศ ศรีพันธุ์ (2555, น.15) ได้อ้างไว้ว่า การปรากฏตัวของชาวลาวครั้งในประเทศไทยพบว่ามีกรอพยพโยกย้ายถิ่นฐานในสมัยกรุงธนบุรี ดังปรากฏหลักฐานในปี พ.ศ. 2314 เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นผู้นำทัพไปช่วยเหลือตีเวียงจันทน์โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นคู่สงครามกับเวียงจันทน์มาก่อน และเมื่อได้รับชัยชนะได้มีการกวาดต้อนผู้คนชาวลาวทั้งเชื้อพระวงศ์ สนม กำนัล ขุนนาง ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ทหารและประชาชน พร้อมทั้งบริวารและเกลี้ยกล่อมหัวเมืองรายทางต่าง ๆ มายังกรุงธนบุรี โดยให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี สุพรรณบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ส่งครอบครัวลาวเมืองกุคังมายังกรุงเทพมหานครโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนที่นครชัยศรี และในสมัยของรัชกาลที่ 3 ชาวลาวครั้ง ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองกุคัง ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ได้ถูกกวาดต้อนมาในประเทศไทยอีกครั้งในสมัยที่ไทยได้ทำสงครามกับญวน โดยในการยกทัพกลับจากญวนยกทัพผ่านลาว ได้ตั้งมั่นชั่วคราวอยู่ที่เมืองกุคังแล้วจึงนำชาวลาวเหล่านั้นมาด้วยและโปรดให้ไปตั้งมั่นอยู่ที่เมืองสุพรรณบุรีและเมืองนครชัยศรี

ในจังหวัดสุพรรณบุรีพบกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในเขตอำเภออู่ทอง อำเภอด่านช้าง และอำเภอเดิมบางนางบวช โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอเดิมบางนางบวช นั้นมีชาวลาวครั้งอาศัยอยู่เป็นจำนวน 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลป่าสะแก ตำบลบ่อกรุ และตำบลหนองกระทุ่ม ซึ่งจำนวนประชากรส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 80 เป็นชาวลาวครั้งที่มีภาษา วัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างออกไป ในตำบลป่าสะแกจะใช้นามสกุล “ภูซัง” ส่วนลาวครั้งที่อาศัยอยู่ที่ตำบลหนองกระทุ่มและตำบลบ่อกรุ ส่วนใหญ่ใช้นามสกุล “กาฬภักดี” (สุพิศ ศรีพันธุ์, 2555, น.28) เอกลักษณะเฉพาะตัวของชาวลาวครั้งที่สามารถแบ่งแยกได้ทันทีที่พบคือ ภาษาพูด ซึ่งมีเสียง

วรรณยุกต์เป็นเสียงสูง ชาวลาวครั้ง มักเรียกตัวเองตามสำเนียงภาษาท้องถิ่นว่า “ลาวซี้คัง” หรือ “ลาวคัง”

วิถีชีวิตและประเพณีของชาวลาวครั้ง

สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของกลุ่มชนลาวครั้งในเขตตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ในปัจจุบันจะมีลักษณะคล้ายกับชาวภาคกลางโดยทั่วไป ประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ส่วนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวลาวครั้งเป็นการดำเนินชีวิตที่อาศัยปัจจัยสี่เป็นหลัก มีระบบความสัมพันธ์แบบให้ความช่วยเหลือกันและมีระบบครอบครัวแบบเครือญาติ ถึงแม้ว่าความเจริญทางด้านเทคโนโลยีจะแผ่ขยายเข้ามาถึงหมู่บ้าน แต่ก็ตามแต่ชาวลาวครั้งก็ยังต้องอาศัยธรรมชาติและระบบความเชื่อให้ความเคารพนับถือสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติเหมือนกับในอดีต

การแต่งกายของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งจะมีแบบฉบับเป็นของตนเองซึ่งนำวัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่นคือ ฝ้ายและไหมมาเป็นวัสดุในการทอ เทคนิคที่ใช้มีทั้งการจกและมัดหมี่ ผ้าที่โดดเด่นของชาวลาวครั้งคือ ผ้าซิ่นมัดหมี่ต่อตีนจก ซึ่งมีลายผ้าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และผ้าขาวม้า 5 สี ซึ่งมีลวดลายหลากหลายและสีที่ใช้เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ

สำหรับประเพณีที่ลาวครั้งถือปฏิบัติ ได้แก่ ประเพณีสารทลาว ประเพณีบวช ประเพณีไหว้ศาลเจ้านายและประเพณียกธง ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีลักษณะของการปลูกฝังการเคารพบูชาบรรพบุรุษ ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว นับว่าเป็นพิธีกรรมที่แตกต่างจากชุมชนทั่วไปและมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดควรค่าแก่การอนุรักษ์

ประเพณียกธงวันสงกรานต์บ้านบ่อกร

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านบ่อกรมีประวัติว่าอพยพมาจากเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง มาพบกับพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงปักหลักตั้งฐานทำมาหากินอยู่ ณ ตำบลบ่อกร อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรีในปัจจุบัน ได้มีการยกธงเพื่อเอาฤกษ์เอาชัยและเป็นการแสดงถึงความสำเร็จของกลุ่มชนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์ ครั้นสมัยต่อมาในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นวันสงกรานต์นั้น ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสงกรานต์ บรรดาเทวดาและนางฟ้าจะลงจากสวรรค์เพื่อมาเล่นสงกรานต์ เมื่อสงกรานต์เลิกชาวบ้านก็จะทำพิธียกธงขึ้นเพื่อส่งบรรดาเทวดาและนางฟ้ากลับขึ้นสวรรค์จึงกำหนดให้วันที่ 19 เมษายนของทุกปีเป็นวันยกธง (พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2559.)

ในส่วนของการเตรียมการนั้น ชาวบ้านจะหาไม้ไผ่ลำตรง ๆ ยาว ๆ เพื่อนำมาทำคันทรง ส่วนผู้หญิงก็จะเตรียมทำผ้าธงประดับด้วยสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามเพื่อจะนำไปติดที่คันทรง เมื่อถึงวันสุดท้ายของสงกรานต์ชาวบ้านก็จะนำคันทรงมารวมกันที่วัดและเมื่อได้เวลาก็จะทำพิธีแห่ธงรอบวัดคันทละ 3 รอบ จากนั้นก็จะนำคันทรงมาปักลงหลุมที่เตรียมไว้ จากนั้นมีการร้องรำกัน รอบคันทรงของตนเองอย่างสนุกสนาน ปัจจุบันประเพณีนี้มีการสืบทอดกันอยู่ 4 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านบ่อกรู หมู่บ้านทุ่งกฐิน หมู่บ้านหนองกระทุ่ม และหมู่บ้านสระบัวกำ ในปัจจุบันช่วงกลางวันจะมีการแข่งกีฬาและการละเล่นต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการรดน้ำคำให้ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมา เพื่อให้เกียรติและแสดงความเคารพนับถือต่อผู้สูงอายุ

สถานที่ในการยกธงของชาวบ้านบ่อกรูนั้นจะจัดขึ้นที่วัดบ่อกรู นับเป็นงานใหญ่ของชุมชน งานนี้มีขึ้นทั้งวันตั้งแต่เช้าตรู่จนมืดค่ำ โดยชาวบ้านจะนำคันทรงหรือเสาธงและธงที่แต่ละหมู่บ้านเตรียมเอาไว้แห่มาที่วัด คันทรงนั้นทำด้วยไม้ไผ่ทั้งลำโดยมีการประกวดประชันกันด้วย ซึ่งจะแบ่งออกเป็นการประกวดความยาวโดยวัดจากโคนถึงปลายยอด การประกวดความใหญ่โดยวัดโดยรอบของโคนเสา การประกวดความสวยงามของธงซึ่งชาวบ้านจะช่วยกันเย็บธง การประกวดความสามัคคีของคนในชุมชนโดยการนับจำนวนคนที่มาร่วมงานว่าหมู่บ้านใดสามารถดึงคนมาร่วมแห่ได้มากที่สุด สำหรับผู้หญิงนั้นจะมัดกันใส่ผ้าชิ้นดินแดงซึ่งทอเองด้วยมือของกลุ่มแม่บ้าน มาร่วมงานกันเพื่อเป็นการอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน เมื่อขบวนแห่มาถึงวัดก็จะมีการเล่นต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เสร็จแล้วก็เตรียมแห่ธงรอบวัดสามรอบก่อนจะนำไปปักลงหลุมที่เตรียมขุดเอาไว้ การแห่ธงของแต่ละหมู่บ้านนั้นก็จะมีแถวบรรเลงและรำวงกันอย่างสนุกสนาน ในตอนที่จะนำธงไปปักลงหลุมนั้นบางทีก็มีการแก่งกันเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายนำธงไปปักได้ง่าย แก่งกันพอหอมปากหอมคอหลังปักธงได้แล้วชาวบ้านก็จะรำวงรอบเสาธงอีกสามรอบ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองที่ทำการปักคันทรงสำเร็จ (เบญจมาศ กาฬภักดี, 2558)

ภาพที่ 1 ขบวนประเพณียกธงสงกรานต์ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ที่มา: www.suphan.biz

ภาพที่ 2 การยกธงสงกรานต์ตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี
ที่มา: www.suphan.biz

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้ใช้หลักกระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์มาดำเนินงาน โดยเริ่มตั้งแต่การคิดให้มีนาฏยประดิษฐ์ (การคิดงาน) การกำหนดความคิดหลัก การประมวลข้อมูล การกำหนดขอบเขต การกำหนดรูปแบบทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ การกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และการออกแบบนาฏศิลป์ ดังต่อไปนี้

กระบวนการสร้างสรรค์

1. การคิด เกิดจากการส่งเสริมกิจกรรมประเพณี เอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของ จังหวัดสุพรรณบุรี ในส่วนของการท่องเที่ยวรวมถึงผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP คือ ผ้าทอลาว ครั้งอันเป็นเอกลักษณ์และได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานจากบรรพบุรุษ

2. การกำหนดความคิดหลักในการกำหนดความคิดหลักนี้มีอยู่ 2 ระดับด้วยกัน คือ

2.1 ระดับเป้าหมาย สำหรับการแสดงชุดนี้มีเป้าหมายเพื่อสนองตอบยุทธศาสตร์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานการแสดงด้านนาฏดุริยางคศิลป์ไทย และสนับสนุนยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรีในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและเพิ่ม รายได้แก่ชุมชน

2.2 ระดับวัตถุประสงค์ในการกำหนดแนวคิดนี้เน้นการสร้างงานจากประเพณี ยกธงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งตำบลบ่อกรู อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี เน้น วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และการแสดงออกซึ่งความรักความสามัคคีในชุมชนที่ยังคง รักษาไว้ให้เป็นที่ยึดถือกว้างขวางมากยิ่งขึ้น รวมถึงนำเสนอ “ผ้าทอลาวครั้ง” ผลผลิตที่เกิด จากการรังสรรค์ของช่างทอผ้าที่ได้อาศัยองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมา จากบรรพบุรุษมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นความภาคภูมิใจ ของชุมชน

3. การประมวลข้อมูลนำข้อมูลที่มาของลาวครั้ง วัฒนธรรม ประเพณี การร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนของประเพณีของสงกรานต์มานำเสนอในรูปแบบการแสดง

4. การกำหนดขอบเขตการแสดงชุดนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตครอบคลุมในส่วนต่าง ๆ จากแนวคิดและข้อมูล คือ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งจากบ้านบ่อกรุ อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งยังคงมีการรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะประเพณีของสงกรานต์ ส่วนขอบเขตขององค์ประกอบในการแสดงนั้น เพื่อให้เห็นความชัดเจนตามรูปแบบ จึงมีผู้แสดงทั้งชายและหญิง อุปกรณ์ประกอบการแสดงคือธงและการแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวครั้งที่ชัดเจน

5. การกำหนดรูปแบบในการแสดงชุดนี้ กำหนดให้รูปแบบจารีตนาฏศิลป์ไทยมีความเป็นระเบียบ มีข้อกำหนดที่ชัดเจนเป็นโครงสร้างหลักของการแสดงและใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในส่วนของกระบวนท่ารำ ดนตรี ทำนองเพลง ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ซึ่งจะขออธิบายสองประเด็นหลัก อันได้แก่

5.1 ดนตรี

การสร้างสรรค์ทำนองเพลงสำหรับการแสดงชุด ยกของสงกรานต์ ในครั้งนี้ ผู้รับผิดชอบฝ่ายดนตรีได้นำเอาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนลาวครั้ง จังหวัดสุพรรณบุรี และข้อมูลในปัจจุบัน มาเป็นการกำหนดรูปแบบในการประพันธ์ทำนองเพลง และเรียบเรียงเพลงรวมถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลง ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนที่ประพันธ์ทำนองขึ้นมาใหม่ โดยใช้สำเนียงการขับซ้ำเหนือของเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สื่อถึงถิ่นฐานที่มามีเครื่องดนตรีแคนเป็นหลัก ใช้บรรเลงในช่วงที่ 1 ที่มาของลาวครั้ง ต่อมาทำนองที่ในช่วงที่ 2 วิถีลาวครั้ง มีลายเพลงดั้งเดิมและลายเพลงที่มีการหยิบยืมจากวัฒนธรรมดนตรีทางภาคอีสานมาผสมผสาน ซึ่งลายเพลงเหล่านี้ชุมชนนิยมใช้บรรเลงในงานเทศกาลต่าง ๆ ทั้งนี้ ได้มีการออกแบบสร้างสรรค์ร้อยเรียงใหม่ให้มีความไพเราะสนุกสนาน เพิ่มเครื่องดนตรีของท้องถิ่นเข้าไปได้แก่ ฆ้องวง ซอ กลอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ประจำชุมชน เน้นเป็นจังหวะช้าและช่วงสุดท้าย ประเพณีลาวครั้ง ดนตรีปรับให้มีจังหวะเร็ว กระชับ สร้างความสนุกสนานสอดคล้องกับท่ารำที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมแรงร่วมใจในการปักคั่นธง

5.2 นาฏศิลป์

การกำหนดรูปแบบในการแสดง ผู้วิจัยและคณะทำงานได้กำหนดให้มีรูปแบบตามข้อมูลที่ค้นคว้าได้และสอดคล้องกับการกำหนดรูปแบบของการสร้างสรรค์เพลง ดังนี้

1) กำหนดให้อยู่ในจารีตของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งแนวทางนี้นำระเบียบแบบแผนของระบำ ซึ่งเน้นความพร้อมเพรียง กระบวนแถวที่หลากหลาย เครื่องแต่งกายสวยงาม แสดงความชัดเจนของชุดการแสดงที่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง และจำนวนผู้แสดงมากกว่าสองคนขึ้นไปมาเป็นรูปแบบหลักของการแสดง

2) กำหนดให้เป็นการผสมผสานหลายจารีต การกำหนดรูปแบบในที่นี้เน้นกระบวนท่าพ็อนรำแบบพื้นบ้านผสมผสานกับการใช้จังหวะเท้าแบบการเต้นลีลาศในท่าพ็อนของฝ่ายหญิง ส่วนท่าพ็อนฝ่ายชายเป็นท่าพื้นบ้านเช่นกันผสมผสานกับการนำท่าพื้นฐานของโขน คือ การเต้น การวางเหลี่ยม มาใช้ประกอบ

6. องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ดังนี้

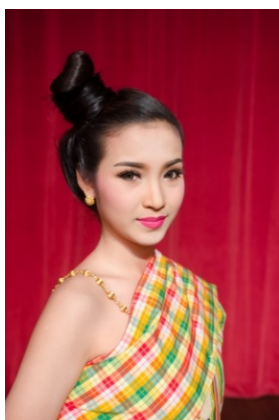
6.1 ผู้แสดง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง และต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้พ็อนและผู้ยกธง (จำนวนผู้แสดงสามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของสถานที่และโอกาสในการแสดงในที่นี้กำหนดให้มีผู้แสดงฝ่ายหญิงจำนวน 8 คน ผู้แสดงฝ่ายชายจำนวน 8 คน)

6.2 การออกแบบเครื่องแต่งกาย เน้นรูปแบบให้ใกล้เคียงกับการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งให้มากที่สุด โดยเน้นเอกลักษณ์ของลายผ้า สำหรับการออกแบบเครื่องแต่งกายครั้งนี้ได้นำลายตีนชิ้นมาใช้หลากหลายลาย แต่ที่สำคัญชิ้นต้องประกอบด้วยหัวชิ้น ตัวชิ้นและตีนชิ้น โดยนุ่งชิ้นริ้วลายตั้งขนานไปกับลำตัว ต่อหัวชิ้นด้วยผ้าฝ้าย ต่อตีนชิ้นด้วยแถบผ้าขนาดเล็กส่วนการแต่งกายท่อนบนจะการใช้การห่มผ้าเปี่ยงตามรูปแบบดั้งเดิมไม่สวมเสื้อ ผ้าเปี่ยงหรือสไบที่ใช้ คือ ผ้าขาวม้าลายตารางหมากรุก 5 สี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านบ่อกรุเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายผู้แสดงหญิง
ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนรูปแบบของทรงผมก็นำมาจากรูปแบบทรงผมของแม่หญิงลาว ซึ่งจะเกล้ามวยสูงเฉียงด้านขวา อันเป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏอย่างชัดเจน

ภาพที่ 4 ทรงผมผู้แสดงหญิงชุดยกรงสงกรานต์
ที่มา: ผู้วิจัย

ส่วนการแต่งกายของผู้แสดงชายเน้นรูปแบบดั้งเดิมเช่นเดียวกัน คือ สวมเสื้อนุ่งกางเกงขาหยักครึ่ง คาดผ้าขาวม้า และผ้าขาวม้าพาดไหล่ห้อยชายลงสองด้าน ซึ่งเป็นผ้าขาวม้าลายตารางหมากรุก 5 สี ที่สำคัญ คือ การสักขาลาย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนลาวล้านช้างที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำโขง ผู้ชายชาวลาวครึ่งก็เช่นเดียวกันที่นิยมสักขาลายเป็นรูปตัวมอมหรือสิงห์มอมตามความเชื่อที่วามอมเป็นสัตว์ที่ทรงฤทธาภาพ แข็งแรง ทรงกำลังมหาศาล โดยสักตั้งแต่บริเวณใต้เข่าหรือเหนือเข่าขึ้นไปถึงต้นขาหรือขาส่วนบน (วิศิษฐ์ โฆษิตานนท์, 2557) สำหรับการแสดงนั้นใช้การเขียนลายด้วยสีแทนการสักลายที่ขาของผู้แสดง

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายผู้แสดงชาย
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 การเขียนลายในการแสดงชุดยอกธงสงกรานต์
ที่มา: ผู้วิจัย

6.3 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการผสมวง ประกอบไปด้วยแคนทั้งหมด 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง และใหญ่ ระนาดเอก (ผืนระนาดไม้ไผ่) ซอด้วง ซออู้ พิณ กลองพื้นเมืองสองหน้า กลองหาง ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และโหม่ง

ภาพที่ 7 วงดนตรีประกอบการแสดงชุด “ยอกธงสงกรานต์”
ที่มา: ผู้วิจัย

6.4 อุปกรณ์ประกอบการแสดง คือ ธงสงกรานต์ ประกอบไปด้วย ไม้ไผ่รวก ยาวประมาณ 2 เมตร 50 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง 2-4 เซนติเมตร ที่เลือกใช้ไม้ไผ่ลักษณะนี้ เนื่องจากมีความทนทาน น้ำหนักพอประมาณที่จะรับน้ำหนักของผืนธง ปลายเรียว ทำให้ผืนธงพลิ้วไหวไปมา ดูสวยงาม ขนาดเหมาะสมที่จะให้ผู้แสดงถือได้สองคน ส่วนผืนธงเป็นผ้าทอยาว 1 เมตร 30 เซนติเมตร กว้าง 30 เซนติเมตร ประดับด้วยดอกไม้และตาข่าย หน้าข้างทำด้วยดอกรักสำเร็จรูป ประดับด้านบนและด้านล่างของผืนธง เพื่อช่วยให้เกิดความสวยงามและสะดวกสำหรับการแขวนผืนธง

ภาพที่ 8 ประกอบการแสดงชุด “ยกธงสงกรานต์”

ที่มา : ภูมิพัฒน์ ธรรมวงศ์

7. การออกแบบนาฏศิลป์ แบ่งการแสดงออกเป็น 3 ช่วง คือ การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ชุด “ยกธงสงกรานต์” ในที่นี้ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการออกแบบไว้ดังนี้

7.1 การกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการแสดง ได้กำหนดไว้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ที่มาของลาวครั้ง แสดงออกให้เห็นถึงถิ่นฐานดั้งเดิมที่สันนิษฐานว่าบรรพบุรุษอพยพมาจากหลวงพระบาง เน้นกระบวนท่าที่เรียบง่ายและสง่างาม

ช่วงที่ 2 วิถีลาวครั้ง แสดงให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตและความสุขสบาย โดยเน้นกระบวนท่ารำคู่ เกี่ยวพาราสีระหว่างชายหนุ่ม-หญิงสาว

ช่วงที่ 3 ประเพณีลาวครั้ง เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ผ่านกระบวนท่าแห่งและยกธงตามแบบประเพณียกธงสงกรานต์

7.2 การแบ่งช่วงอารมณ์ผู้แสดงที่จะสื่อออกมาจะแบ่งตามช่วงการแสดง คือ

ช่วงที่ 1 ผู้แสดงจะแสดงถึงอารมณ์ของหญิงสาวยามแรกเริ่มที่สดใสร่าเริง แต่ยังคงไว้ถึงจารีตประเพณีของผู้หญิงที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย สง่างาม ส่วนผู้ชายจะแสดงถึงความแข็งแกร่ง ความเป็นผู้นำ มีพลังกำลัง มีท่วงท่าที่องอาจสง่างาม

ช่วงที่ 2 ผู้แสดงจะแสดงให้เห็นถึงวิถีของหนุ่มสาวที่มีการเกี่ยวพาราสีกันผ่านการฟ้อนรำที่สนุกสนาน โดยยังคงไว้ซึ่งจารีตที่งดงาม อารมณ์จะแสดงถึงความรื่นเริงบันเทิงใจ

ช่วงที่ 3 ผู้แสดงจะนำธงออกมาแห่แหนและปักลงบนพื้นดิน อารมณ์ของการแสดงครั้งนี้จะเน้นถึงความมุ่งมั่น ความสามัคคีของผู้ยกธง การร่วมให้กำลังใจของหญิงสาวและสุดท้ายแสดงถึงความสำเร็จที่ได้รับ

7.3 ท่าทางและทิศทาง ท่าทางหรือท่าพ้อนมีการใช้ท่ารำเป็นลักษณะท่าชุดที่เชื่อมต่อกัน คือ มีท่ารำหลายท่าในหนึ่งชุดแล้วมีการทำซ้ำ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับจังหวะและทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้น รวมถึงการหันหรือหมุนตัวในขณะที่ปฏิบัติท่ารำให้เกิดความน่าสนใจและปรับกระบวนท่ารำให้ดูหลากหลายแม้จะเป็นการรำซ้ำท่ากัน ส่วนทิศทางของการเข้าออก ยังคงไว้ถึงจารีตของการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่ออกทางด้านขวาของเวทีและเข้าทางด้านซ้ายของเวที แต่เพิ่มเติมให้มีการเข้าออกทั้งสองด้านเพื่อความเหมาะสมของการแสดงและสอดคล้องกับรูปแบบการแปรแถว ประกอบไปด้วย แถวหน้ากระดาน แถวกลุ่ม แถววงกลมและมีการตั้งซุ่มในแต่ละช่วงการแสดง ภาพประกอบ ดังนี้

ตารางที่ 1 ภาพกระบวนท่ารำ “ยกธงสงกรานต์”

ที่	ภาพ	รายละเอียด
1	 ช่วงที่ 1 : ท่าพ้อนของฝ่ายหญิง	ที่มาของลาวครั่ง : แสดงออกผ่านทางทำนองเพลง กระบวนท่าที่เรียบง่ายอ่อนช้อย ท่าพ้อนที่ใช้เป็นท่าพ้อนพื้นบ้านลักษณะร้อยเรียงต่อเนื่องกันเป็นท่าชุด มีการทำซ้ำในแต่ละชุด
2	 ช่วงที่ 1 : ท่าพ้อนของฝ่ายชาย	ที่มาของลาวครั่ง : ท่าพ้อนแสดงถึงความแข็งแกร่ง ความเป็นผู้นำ มีผลกำลัง มีท่วงท่าที่องอาจ สง่างามของผู้ชาย เน้นการยกเท้า การนั่งบนส้นเท้าแล้วก้าวขยับเท้า
3	 ช่วงที่ 2 : กระบวนท่าเกี่ยวพาราสี	วิถีลาวครั่ง : แสดงให้เห็นถึงวิถีของหนุ่มสาวที่สนุกสนานในจังหวะรำวง ท่าพ้อนเป็นการเกี่ยวพาราสี และรำตอนในคู่ของตน โดยจัดรูปแบบแถวเป็นวงกลม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ที่	ภาพ	รายละเอียด
4	 ช่วงที่ 2 : การใช้จิ้งหะเท้า	<u>วิถีลาวครั้ง</u> : เน้นการใช้จิ้งหะเท้า เต้นรำจิ้งหะชะ ชะ ช่า คือ การก้าวเท้าและขยับเท้าตามจังหวะและทำนองเพลง มีการขยับมือ ไหล่ สะโพก ให้สอดคล้องกับการก้าวเท้าด้วย (ถือเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้าสู่ชุมชน)
5	 ช่วงที่ 3 :การแห่ธงสงกรานต์	<u>ประเพณีลาวครั้ง</u> : คือ ขบวนแห่ธง สงกรานต์ของแต่ละหมู่บ้าน การแสดงเน้นถึงพลกำลัง ความสามัคคี การร่วมใจกำลังใจของหญิงสาว กระบวนท่าที่ใช้เป็นท่าทางตามธรรมชาติ ใช้การย่อเท้าเป็นหลัก
6	 ช่วงที่ 3 : การปักธงสงกรานต์	<u>ประเพณีลาวครั้ง</u> : ให้เห็นถึงความสำเร็จที่ได้รับ คือ การปักธงลงบนพื้น กระบวนท่าเป็นธรรมชาติ เลียนแบบการยกเสาขึ้นเพื่อปักลงบนพื้น การแสดงท่าทางให้กำลังใจและจบลงด้วยการตั้งขุมที่คึกคักเป็นพิเศษเฉพาะสำหรับการแสดงชุดนี้

7.4 การลงรายละเอียดโดยพิจารณาจากความเหมาะสมของท่ารำกับผู้แสดงเป็นหลัก รวมถึงการใช้อุปกรณ์และการแต่งกายที่อาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการแสดง เช่น ขนาดของไม้ธง ความยาวของผืนธง ความรัดกุมของเครื่องแต่งกายที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของนักแสดง สิ่งเหล่านี้ถ้าไม่ให้ความสำคัญอาจทำให้การแสดงขาดความสมบูรณ์ได้

การนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ได้นำเสนอในโครงการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมในประเทศไทย ครั้งที่ 2 “ผลงานสร้างสรรค์สู่งานวิจัย” ณ โรงละครวังหน้า สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 11 กันยายน 2560 ผู้วิจัยเป็นผู้นำเสนอร่วมกับผู้นำเสนอด้านดนตรีในรูปแบบการพูดประกอบ power point แล้วต่อด้วยการแสดง

โดยมีศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการเป็นคณะกรรมการให้ข้อเสนอแนะด้วยวาจาหลังจบการแสดง ผลปรากฏว่าคณะกรรมการชื่นชมที่สามารถสร้างสรรค์ศิลปะตอบโจทย์ชุมชนได้เป็นอย่างดี (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2560) ต่อมาได้มีการนำเสนอผลงานชุด ยกธงสงกรานต์ อีกครั้งในวันที่ 24 มกราคม 2561 เนื่องในงานมหกรรมศิลปวัฒนธรรมสัปดาห์ “ไต้ร่มพระบารมีจักรีวงศ์” จัดโดย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้สร้างสรรคงานด้านศิลปะแขนงต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไปเข้ารับชม และประเมินความพึงพอใจต่อการแสดง (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2561)

สรุป

ยกธงสงกรานต์ คือ การแสดงสร้างสรรค์จากประเพณียกธงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านบ่อกรุ อำเภอดงหลวงนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี จัดขึ้นในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์เป็นประเพณีระหว่างความสำเร็จของกลุ่มชนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์กับงานเทศกาลสำคัญ แนวคิดในการสร้างสรรค์ได้จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏนับตั้งแต่ถิ่นฐานที่ตั้งดั้งเดิมจากหลวงพระบางจนกระทั่งอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย ดนตรีและเครื่องดนตรีเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ โดยนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์และสิ่งที่ทางชุมชนลาวครั้งของจังหวัดสุพรรณบุรีนิยมใช้ในปัจจุบัน มาเป็น การกำหนดรูปแบบในการประพันธ์ทำนองเพลงและเรียบเรียงเพลง เพิ่มเครื่องดนตรีของท้องถิ่นเข้าไป ได้แก่ ฆ้อง กลอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ประจำชุมชน กระบวนท่าพ็อนรำเน้นความสวยงาม เรียบง่าย ความสนุกสนานเกิดขึ้นในช่วงของการยกธง ท่าพ็อนของฝ่ายหญิงที่ปรากฏมี 3 ลักษณะ คือ ท่าพ็อนแบบพื้นบ้านร้อยเรียงต่อกันเป็นชุดท่ารำ ท่าเต้นรำที่ชาวบ้านนิยมโดยเน้นจังหวะเท้า การขยับมือ ไหล่ สะโพก เป็นสำคัญ และสุดท้ายคือท่าทางตามธรรมชาติของขบวนแห่ที่เน้นการเดินตามรูปแบบมีการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติโดยไม่ใช้ท่ารำเพื่อร่วมให้กำลังใจในการยกธง ส่วนท่าพ็อนฝ่ายชาย แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะเช่นกัน คือ ท่าพ็อนบ้านผสมผสานกับท่าพื้นฐานของโขน มีการเต้น การวางเหลี่ยมเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงและแข็งแกร่ง สง่างาม ท่าเกี่ยวพาราสีต่อหญิงสาว เน้นการรำด้นในคู่ของตนเองและท่าทางตามธรรมชาติในการแห่ธง ยกธงและปักธงลงบนพื้น โดยมีผืนธงประดับด้วยตาข่ายหน้าช้างและดอกไม้แขวนบนปลายไม้ไผ่เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงชุดนี้ เน้นให้เห็นความสามัคคีของคนในชุมชน รวมถึงวิถีการแต่งกายที่มี

แบบฉบับเป็นของตนเอง ถือเป็นการเผยแพร่วิถีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งของจังหวัดสุพรรณบุรีให้เป็นที่รู้จัก ส่งผลต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เพิ่มรายได้แก่ชุมชนต่อไป สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน คือการถ่ายทอดทำให้กับผู้แสดง ซึ่งไม่เข้าใจถึงที่มาและความหมายของกระบวนการที่ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็น จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและอธิบายถึงที่มาของประเพณียกธงสงกรานต์ การแสดงออกของท่าฟ้อนต่าง ๆ ตลอดจนอารมณ์ร่วมในการแสดงซึ่งจะช่วยให้การแสดงเกิดความรู้สึกเป็นประทับใจต่อผู้ชมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากผลของการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ยกธงสงกรานต์ แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการสร้างสรรค์จากประเพณีของชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อันมีเอกลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกาย และการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชนตนเองที่โดดเด่น ผู้วิจัยได้นำสิ่งเหล่านี้มาสร้างงานภายใต้รูปแบบจารีตของนาฏศิลป์ไทยที่เน้นกระบวนการความพร้อม กระบวนแถวที่หลากหลาย เครื่องแต่งกายสวยงาม ดนตรีไพเราะ ส่วนแนวคิดของท่ารำนั้น มีการใช้รูปแบบนาฏศิลป์ไทยเป็นหลักผสมผสานกับแบบอย่างท่ารำของของกลุ่มชนที่เป็นพื้นบ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปราณี วงษ์เทศ ที่ว่าการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านมีลักษณะเรียบง่าย แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับชีวิตพื้นบ้าน (ชมพูนุท ชมภูพันธ์ และคณะ, 2558, น. 88) นอกจากนี้การสร้างสรรค์งานส่งผลต่อความสนใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นำการแสดงพื้นบ้านมาเพิ่มคุณค่า โดยวางบทบาทให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมไทย ในปัจจุบันเกิดปรากฏการณ์วิถีชีวิตมนุษย์ที่เน้นความสำคัญของจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึก สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข (2555, น. 60) ที่พบว่าการโยกย้ายถิ่นฐานนำไปสู่การสร้างจินตนาการถึงสังคมในอดีตและการสร้างสัญลักษณ์และภาพจำลองของอดีตเท่านั้น ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนางานด้านนาฏศิลป์ในโลกยุคปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามต้องไม่สร้างผลกระทบต่อชุมชนอันจะเป็นการลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม องค์ความรู้ที่เกิดขึ้น คือ วิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่มาจากวิถีชุมชนผนวกกับแนวคิดจินตนาการของผู้วิจัยที่เกิดขึ้นทำให้ได้ชุดการแสดงขึ้นมา รวมถึงการสร้างงานให้กับชุมชน เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในส่วนของการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการสร้างสรรค์ผลงานชุด ยกธงสงครามต์ ผู้วิจัยพบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาศึกษาวิจัยได้ต่อไป คือ องค์ความรู้จากแก่นแท้ของวัฒนธรรมของกลุ่มชนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยผ่านนวัตกรรมการสร้างสรรคงานในรูปแบบต่าง ๆ และการศึกษาพัฒนาการของชุดการแสดงสร้างสรรค์ที่น่าองค์ความรู้มาจากประเพณี วิถีชีวิตของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย

รายการอ้างอิง

- ชมพูนาฏ ชมภูพันธ์, สรินทร คุ่มเขต และจุฑาภรณ์ จันทบาล. (2558). “การวิจัยและพัฒนา ศิลปะการแสดงท้องถิ่นของจังหวัดเลย โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม”. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 10, 32: 83-90.
- เบญจมาศ กาฬภักดี. (2558). วัดบ่อกรุ อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560. เข้าถึงจาก <http://banjamatgame.wordpress.com/>
- พระครูโกมุทสุวรรณาภรณ์. เจ้าอาวาสวัดบ่อกรุ. สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2559.
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2555). “การโหยหาอดีต ความเป็นอดีตในสังคมสมัยใหม่ Nostalgia: Ancient in Modern Society”. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 4, 2: 59-89.
- วิศัลย์ โฆษิตานนท์. (2557). ไทหล่มและลาวพุงขาว. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559. เข้าถึงจาก http://wison_k@hotmail.com/
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2560). การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ด้านนาฏศิลป์และดนตรี ชุด ยกธงสงครามต์ โดย วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 20 เมษายน 2561. เข้าถึงจาก <http://Facebook Bpi Futsal League was live/>
- _____. (2561). งานมหกรรมวัฒนธรรมสี่ภาค ได้รับพระบารมีจักรีวงศ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2561. เข้าถึงจาก <http://Facebook Bpi Futsal League was live/>
- สิริวัฒน์ คำวันสา. (2529). โครงการลุ่มน้ำท่าจีน: ภาษาและวรรณกรรม จ.สุพรรณบุรี นครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุพิศ ศรีพันธุ์. (2555). ภูมิปัญญาการทอผ้าของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งในเขตอำเภอ
เดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
_____. หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลบ่อกรู. สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2559.